

2^e Voortgangsrapportage

projectorganisatie 'Ruimte voor de Rivier'

1 januari 2003 – 30 juni 2003

Datum: 23 september 2003
Status: definitief

Inhoudsopgave

1. INLEIDING.....	3
2. ESSENTIALIA PROJECT	4
2.1. DOELSTELLINGEN	4
2.2. PROCEDURE.....	5
2.3. TE BEHALEN RESULTATEN.....	5
2.4. RANDVOORWAARDEN EN UITGANGSPUNTEN	7
2.5. MAATREGELEPAKKETTEN	8
3. HET PROJECT EN ZIJN OMGEVING.....	10
3.1. PROCES	10
3.2. COMMUNICATIE.....	12
3.3. INHOUDELIJKE VOORTGANG	13
3.3.1. PLANOLOGISCHE KERNBESLISSING / MILIEU EFFECT RAPPORTAGE.....	13
3.3.2. REFERENTIE ALTERNATIEF DIJKVERSTERKING (RAD)	14
3.3.3. LANGETERMIJNVISIE EN RUIMTELIJKE KWALITEIT	14
3.3.4. BEOORDELINGSKADER	16
3.3.5. MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN BATEN ANALYSE (MKBA)	16
4. PROJECTBEHEERSING	17
4.1. AFBAKENING RAPPORTAGE	17
4.2. SCOPE	17
4.3. PLANNING PKB.....	17
4.4. FINANCIËN.....	19
4.5. RISICOMANAGEMENT.....	21
4.6. BEHEERSMAATREGELEN.....	24
4.7. KWALITEITSBORGING.....	26
BIJLAGEN.....	27
BIJLAGE 1: LOPENDE PROJECTEN.....	28
BIJLAGE 2: OVERZICHT STRATEGIEËN EN KOERSEN.....	29

1. Inleiding

Het project 'Ruimte voor de Rivier' is een initiatief van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het is een samenwerkingsproject van het rijk en vijf provincies, waarbij veel overleg met betrokken partijen in de regio wordt gevoerd. De eindverantwoordelijkheid ligt bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Dit is de tweede Voortgangsrapportage van de projectorganisatie "Ruimte voor de Rivier". Deze rapportage betreft de periode 1 januari 2003 tot en met 30 juni 2003. De Basisrapportage 'Ruimte voor de Rivier' is de Tweede Kamer toegezonden bij brief DGW 2002/1621. De eerste Voortgangsrapportage 'Ruimte voor de Rivier' is de Tweede Kamer toegezonden bij brief DGW/VW2003/929.

De projectorganisatie bestaat uit drie onderdelen: een landelijk bureau in Den Haag, een regionaal bureau Bovenrivieren (BBOR) in Arnhem en een regionaal bureau Benedenrivieren (BBER) in Rotterdam.

De projectorganisatie staat ten dienste van het bestuurlijk besluitvormingsproces. Hierin adviseren stuurgroepen van de regio's Beneden- en Bovenrivieren de landelijke Stuurgroep 'Ruimte voor de Rivier' (SRVR).

2. Essentialia project

2.1. Doelstellingen

Hoofddoelstelling: veiligheid

De hoofddoelstelling van het project is het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied rond de Rijntakken uiterlijk in 2015 in overeenstemming te brengen met de verhoogde maatgevende rivierafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en 3.800 m³/s bij Borgharen. Voor het realiseren van de veiligheid dient een goede mix van ruimtelijke en technische maatregelen te worden geformuleerd. De maatregelen op de korte termijn moeten passen binnen een lange termijn strategie gericht op veiligheid in relatie tot de hogere maatgevende afvoer voor de Rijn van 18.000 m³/s en een Maasafvoer 4.600 m³/s.

Tweede doelstelling: ruimtelijke kwaliteit

Deze doelstelling betreft het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied. Hierdoor wordt het gebied mooier en leefbaarder gemaakt. Er wordt gestreefd naar functiecombinaties van water en andere ruimtelijke functies. Ook het realiseren van nieuwe natuur valt onder de doelstelling ruimtelijke kwaliteit. De mate van ruimtelijke kwaliteitsverbetering is afhankelijk van beschikbare financiën.

Verhouding tussen beide doelstellingen

De kwantitatieve veiligheidsdoelstelling zal steeds resultaatverplichtend zijn. Het betekent niet dat de veiligheidsdoelstelling als enige bepalend is voor de keuze van gebieden waar 'Ruimte voor de Rivier' wordt geschapen. Het is veeleer zo, dat beide doelstellingen bepalen waar ruimte wordt gevonden en hoe de maatregelen worden uitgevoerd.

Visie op de verdere toekomst

Voor de verdere toekomst wordt een verdere stijging van de rivierafvoeren en de zeespiegel verwacht. In de Spankrachtstudie is een verkenning uitgevoerd naar maatregelen die getroffen kunnen worden om het rivierengebied ook hiertegen te beveiligen. Op grond van dit inzicht wordt in deze PKB een lange termijn visie opgesteld op de beveiliging van het rivierengebied en de daaraan gekoppelde ruimtelijke kwaliteit.

Het kabinet heeft de wens uitgesproken dat maatregelen die voor de korte termijn tot 2015 getroffen worden, de maatregelen die op lange termijn nodig zijn niet mogen belemmeren. De maatregelen voor de korte termijn zullen daarom getoetst worden aan de visie voor de lange termijn. De langetermijnvisie maakt tevens duidelijk welke gebieden voor de verdere toekomst beschikbaar zouden moeten blijven voor te treffen maatregelen in het kader van hoogwaterbescherming. Het gaat hierbij om een inperking van de gebiedsreserveringen die in 2002 reeds zijn opgenomen in deel 3 van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening¹.

¹ Momenteel wordt de Nota Ruimte opgesteld. Overwogen wordt hoe de ruimtelijke reservering voor Ruimte voor de Rivier daarin terug komt.

Noodoverloopgebieden

De commissie Luteijn heeft in kaart gebracht of noodoverloopgebieden nodig zijn (nut en noodzaak) en op welke wijze noodsituaties op een goede en gecontroleerde manier kunnen worden beheerst. Op basis van het advies van deze commissie zal het kabinet een besluit nemen over het nut en noodzaak van de noodoverloopgebieden. Aan de hand daarvan moet worden bepaald wat hier de gevolgen van zijn voor de PKB.

2.2. Procedure

Over de plannen die in de studie ontwikkeld worden zal een Planologische Kern Beslissing (PKB) genomen worden. Dit ligt voor de hand, omdat het kabinet naar een integrale aanpak van de hoogwaterproblematiek streeft, waarbij voor het rivierengebied als geheel een koers wordt uitgezet en waarbij rekening gehouden wordt met de functies en belangen die in dit gebied aan de orde zijn. Dit vereist een besluit op bovenregionaal niveau.

De PKB beschrijft de maatregelen en hun effecten in principe op strategisch niveau. De planvorming is hiermee nog niet afgerond. Wanneer de PKB is genomen worden er vervolgprocedures doorlopen, waarin de maatregelen worden uitgewerkt tot inrichtingsplannen en ontwerpen. Op dat moment zal per inrichtingsplan een gedetailleerde MER worden opgesteld.

Voor enkele maatregelen kan in de PKB al een gedetailleerde uitwerking op inrichtingsniveau opgenomen worden.

Pas wanneer deze procedures zijn afgerond, zullen de voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd.

2.3. Te behalen resultaten

Het project 'Ruimte voor de Rivier' levert:

1. Besluit over de te nemen maatregelen (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit).

Dit besluit vindt plaats in een aantal stappen. Met het uitbrengen van de Startnotitie MER is in mei 2002 de procedure gestart, die erop is gericht te komen tot een PKB in het jaar 2005. In deel 1 van die PKB legt het Kabinet beleidsvoornemens neer ten aanzien van doelstellingen en maatregelen, en geeft aan wie verantwoordelijk is voor de financiering van elke maatregel. Het karakter van deze PKB is:

- De PKB benoemt waar mogelijk concrete maatregelen die uiterlijk in 2015 dienen te zijn uitgevoerd, inclusief doorwerking.
- Dit pakket kan worden aangevuld met maatregelen die weliswaar strikt genomen niet nodig zijn voor 16.000 m³/s, maar die in overleg met betrokken overheden om redenen van strategische anticipatie, uit efficiëntie overwegingen of ter voorkoming dat tweemaal op dezelfde plaats moet worden teruggekomen (overlast), toch beter in de periode tot 2015 getroffen kunnen worden (no regret-toets).

- In de PKB wordt tevens een lange termijn visie opgenomen. Deze visie geeft een doorkijk naar de inrichting en benutting van dit gebied in de toekomst, gekoppeld aan de veiligheidsproblematiek op de lange termijn en dient als toetsingskader voor de korte termijn maatregelen. Op basis van de visie kan aangegeven worden welke gebieden voor de verdere toekomst beschikbaar zouden moeten blijven voor het treffen van maatregelen. Het gaat hierbij dan om een nadere inperking van de gebiedsreserveringen die reeds zijn opgenomen in deel 3 van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening.

2. Realisatie van de lopende 'Ruimte voor de Rivier' projecten

In het planstudiegebied worden op dit moment al projecten op het gebied van veiligheid en ruimtelijke kwaliteit uitgevoerd, worden voorbereidingen daartoe getroffen of worden planstudies uitgevoerd. Om te voorkomen dat een groot aantal projecten in een vrij korte tijd na het gereedkomen van de PKB RvdR tegelijkertijd moeten worden uitgevoerd is een zogenaamde lopende projectenlijst opgesteld (zie bijlage 1). Deze lijst omvat projecten die naar verwachting kansrijk en met betrekking tot de veiligheidsdoelstelling effectief zijn. Daarom worden deze projecten gefinancierd uit het veiligheidsbudget ten behoeve van RvdR. De lijst omvat momenteel 9 projecten waarvan de planstudie in uitvoering is. In alle gevallen ligt de projectleiding bij V&W (RWS). In het kader van de planstudie RvdR zal getoetst worden of het project nog altijd goed past bij de doelstellingen van 'Ruimte voor de Rivier' en past bij het integrale maatregelpakket dat in de PKB wordt ontwikkeld, en in voldoende mate een bijdrage levert aan de taakstelling. Alleen als deze toetsing positief is, wordt overgegaan tot uitvoering van het lopend project (het projectbesluit) ten laste van het veiligheidsbudget.

Van een aantal andere projecten wordt momenteel bezien of opname binnen het totale financiële kader mogelijk is. Zodra hierover helderheid bestaat zal daarvan in een volgende rapportage melding worden gemaakt.

Daarnaast wordt door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in samenwerking met Verkeer en Waterstaat gewerkt aan het lopende NURG programma. Dit programma bestaat uit enige tientallen veelal kleine projecten die zowel een bijdrage leveren aan de veiligheidsdoelstelling als aan de natuurontwikkeling (ruimtelijke kwaliteit) in het rivierengebied. De financiering van deze zgn. NURG-projecten is afkomstig uit daartoe speciaal vrijgemaakte budgetten van zowel het ministerie van LNV als van het ministerie van V&W.

Met het totale NURG-programma wordt beoogd uiterlijk in 2015 7000 ha nieuwe natte natuur in combinatie met veiligheid gerealiseerd te hebben.

Inhoudelijk is er derhalve een belangrijke samenhang tussen het NURG programma en het project Ruimte voor de rivier. Hiermee wordt in de planstudies rekening gehouden. Het NURG programma en de rapportage over de voortgang ervan valt buiten echter buiten de scope van het project Ruimte voor de rivier. Over de voortgang ervan wordt u derhalve separaat geïnformeerd.

3. Realisatie van de maatregelen opgenomen in de PKB

Na afronding van de PKB procedure eind 2005 en de benodigde vervolgprocedures en vergunningentrajecten zal het besluit in uitvoering worden gebracht. Uiterlijk in 2015 moeten de maatregelen zijn uitgevoerd.

2.4. Randvoorwaarden en uitgangspunten

Bij het onderzoek naar de mix van ruimtelijke en technische maatregelen geldt een aantal randvoorwaarden en uitgangspunten. Randvoorwaarden hebben een dwingend karakter, er zal altijd aan voldaan moeten worden. De uitgangspunten weerspiegelen de intentie waarmee de planstudie ter hand genomen wordt.

De belangrijkste randvoorwaarden bij het samenstellen van maatregelpakketten voor de korte termijn (2015) zijn (vgl. Startnotitie MER, § 4.6):

- De veiligheidsnormen, zoals vastgelegd in de Wet op de waterkering, worden niet gewijzigd.
- De huidige afvoerverdeling van water over de rijntakken blijft ongewijzigd. Onder maatgevende omstandigheden wordt circa 65% van het Rijnwater afgevoerd door de Waal, 20 % over de Nederrijn - Lek en 15% over de IJssel.
- De hydraulische randvoorwaarden, vastgelegd in het Randvoorwaardenboek 2001 en vastgelegd door de Minister van Verkeer en Waterstaat. Als gevolg van verbeterde inrichting is hierop medio 2003 enige aanpassing aangebracht.
- De zijdelingse toestroom blijft ongewijzigd.
- Van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
- De scheepvaartfunctie van de Rijntakken blijft behouden.

De samenstelling van de maatregelpakketten vindt plaats vanuit onder meer de volgende uitgangspunten:

- Het optimaliseren van maatschappelijk draagvlak voor de alternatieven.
- Een visie op het riviereengebied die een doorkijk biedt naar de verdere toekomst en de wijze waarop de beveiliging tegen hogere maatgevende afvoeren gerealiseerd wordt.
- Het beleid ten aanzien van veiligheid, ruimtelijke ordening, natuur, recreatie en landschap, milieu en water.
- De ruimtelijke ordeningsprincipes op het gebied van water: de stroomgebiedbenadering, het combineren, transformeren of intensiveren van functies, het voorkomen van het ruimtelijk afwentelen van waterproblemen en het hanteren van water als sturend principe.
- Internationale afspraken over hoogwaterpreventie, de bescherming tegen hoogwater en het herstel van het ecosysteem van de Rijn.
- Beleid ten aanzien van vasthouden - bergen - afvoeren. De alternatieven zullen de hoogwaterproblematiek in lijn met dit beleid niet afwentelen op gebieden die geen deel uit maken van het plangebied.
- De mogelijkheden van actief bodembeheer voor de verwerking van het onbruikbare, mogelijk verontreinigde, gedeelte van de vrijkomende grond.

- Afhankelijk van de maatregelen kan secundaire winning van beton- en metselzand bijdragen aan de bekostiging van rivierverruiming, hierdoor kunnen mogelijkheden voor het zogenaamde 'omputten' ontstaan; dit is het gebruik van de hierdoor ontstane putten binnen de wettelijke vereisten voor de berging van de onbruikbare, deels verontreinigde vrijgekomen grond.
- Er wordt rekening gehouden met reeds lopende projecten.
- De maatregelen in het benedenriviereengebied worden gezien in het licht van mogelijke ontwikkelingen in het sluitingsregime van de Maeslantkering en de Haringvlietsluizen.
- Het door de Tweede Kamer beschikbaar gestelde budget voor veiligheid.

2.5. Maatregelpakketten

Het kabinet heeft aangegeven dat de veiligheid in het riviereengebied, uitgewerkt in bovenstaande taakstelling op peil gebracht moet worden met een 'goede mix van ruimtelijke en technische maatregelen'. Uit eerder uitgevoerde verkenningen is gebleken dat er in principe een groot aantal maatregelen, zowel buitendijks als binnendijks, beschikbaar is voor het samenstellen van maatregelpakketten. In het kader is, ter illustratie, een korte beschrijving opgenomen van het type maatregelen die op dit moment in beeld zijn.

Verlaging van de uiterwaarden

De uiterwaarden zijn in de loop der eeuwen door opslibbing steeds hoger komen te liggen. Door het afgraven van de kleilaag kunnen de uiterwaarden verlaagd worden. Bovendien bestaat de mogelijkheid om ook de onderliggende zandlaag gedeeltelijk af te graven.

Aanleg van nevengeulen

Nevengeulen vergroten de waterafvoercapaciteit, waardoor de hoogwaterstanden dalen. Nevengeulen worden vaak gecombineerd met natuurontwikkeling.

Verwijderen van obstakels in het winterbed

Bruggen, spoorbruggen, wegen, hoogwatervrije terreinen en veerstoepen in de uiterwaarden stuwen de waterstand bovenstrooms op. Door obstakels te verwijderen of aan te passen wordt het water sneller afgevoerd en daalt het hoogwaterpeil.

Kribverlaging

Kribben zijn bedoeld om de vaargeul vast te leggen en op diepte te houden. Door uitschuring van het zomerbed heeft de bovenkant van de kribben voor een deel zijn functie verloren terwijl de kribben bij hoogwater opstuwung veroorzaken. Dit effect kan worden verminderd door de kribben te verlagen tot een niveau waarop de laagwaterstanden niet wezenlijk worden beïnvloed.

Zomerbedverruiming

Verruiming van het zomerbed kan de afvoercapaciteit van de rivier vergroten.

Uiterwaardverbreding door dijkverleggingen

Door dijken landinwaarts te verleggen worden de uiterwaarden breder en krijgt de rivier meer ruimte. Dijkverleggingen kunnen lokaal maar ook grootschalig toegepast worden.

Retentie / Komberging

Dit zijn gebieden die tijdelijk gebruikt kunnen worden voor de opvang van water.

Bypasses en groene rivieren

Bypasses en groene rivieren zijn bedijkte waterstromen die aftakken van een rivier om een deel van het water via een andere route af te voeren. Een groene rivier wordt alleen bij extreem hoog water ingezet.

Vermindering van zijdelingse toestroom

De vermindering van zijdelingse toestroom uit kleinere wateren kan met name op de IJssel, een waterstandsverlagend effect hebben.

Afleiden naar de Zeeuwse wateren

Het is mogelijk water via het Volkerak af te leiden naar de Zeeuwse wateren.

Benutten van overhoogte

Sommige dijkvakken kennen een zekere overhoogte dit betekent dat zij hoger zijn dan op grond van de toetspeilen noodzakelijk zou zijn. Door aldaar gebruik te maken van deze overhoogtes kan zonder maatregelen te treffen toch aan het veiligheidsniveau voldaan worden.

Dijkverhoging

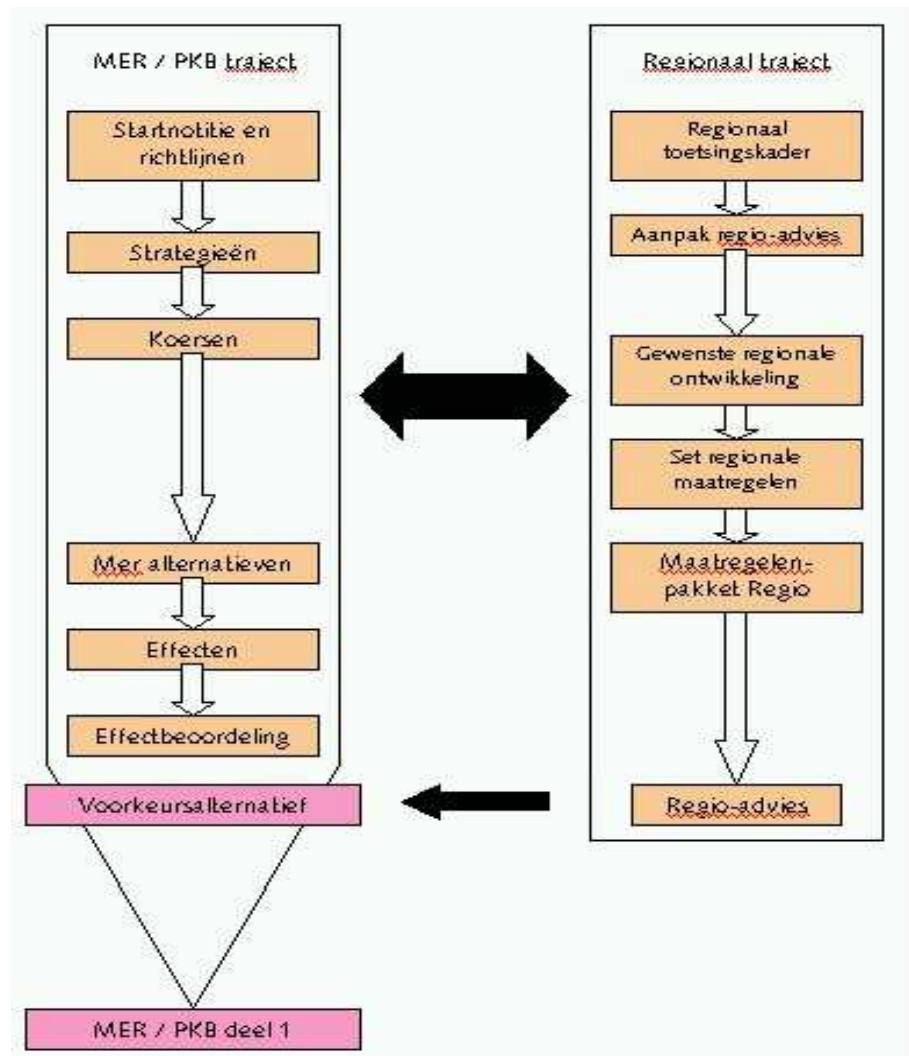
Ook het verhogen van de dijken voorkomt overstroming.

De maatregelpakketten die in de planstudie ontwikkeld worden, moeten voldoen aan beide doelen zoals beschreven in 2.1. Dit betekent niet, dat bij een mogelijke spanning tussen de twee doelstellingen de veiligheidsdoelstelling in het gedrang komt. Het betekent evenmin dat de veiligheidsdoelstelling als enige bepalend is voor de keuze van gebieden waar 'Ruimte voor de Rivier' wordt geschapen. Het is veeleer zo, dat beide doelstellingen bepalen waar ruimte wordt gevonden, en hoe de maatregelen worden uitgevoerd. Bij tenminste één alternatief is het beschikbare budget taakstellend.

3. Het project en zijn omgeving

3.1. Proces

In de verslagperiode is de samenwerking tussen partijen verder uitgewerkt. Hierbij tekenen twee hoofdlijnen zich af. Allereerst is er het centrale proces dat van maatregelen, via strategieën en MER-alternatieven zal moeten leiden tot een opstelling van het Voorkeursalternatief. Deze trechtering is met name de verantwoordelijkheid van de rijksinitiatiefnemers en wordt dan ook centraal georganiseerd en vormgegeven. Schematisch is het proces in figuur 1 weergegeven:

Figuur 1: Besluitvormingsprocessen “Ruimte voor de Rivier”

Daarnaast lopen er ook processen in de regio. Deze kenmerken zich met name door breed overleg met de vele partners in overheden en particuliere organisaties. Het accent ligt hier bij de regionale stuurgroepen onder leiding van de provincies. Vanuit de gewenste regionale ontwikkeling stelt de regio een maatregelenpakket samen waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de MER alternatieven. Het zal uiteindelijk resulteren in het zwaarwegend advies dat de regio uitbrengt gericht op de keuze voor een Voorkeursalternatief in de PKB.

Deze scheiding tussen processen en de daarmee samenhangende activiteiten doet recht aan de specifieke verantwoordelijkheden van de verschillende participanten in de planstudie en beperkt tevens de complexiteit van de planstudie. Weliswaar worden ze in wisselwerking met elkaar gevormd, maar ze worden ook zoveel mogelijk ontkoppeld. De maatschappelijke organisaties verenigd in het landelijk initiatief 'Ruimte voor de Rivier' (LIRR) hebben de afgelopen periode gewerkt aan een advies dat gepland staat dit najaar te verschijnen.

3.2. Communicatie

Proces in de regio

In de verslagperiode is een groot aantal betrokkenen (provincies en waterschappen, gemeenten, belangenorganisaties en burgers) uitgenodigd voor informatie- en discussiebijeenkomsten over Ruimte voor de Rivier. De bijeenkomsten hadden tot doel tussenresultaten aan de deelnemers te presenteren, vragen te beantwoorden en hun mening te peilen. Het tussenresultaat is een groslijst van maatregelen verkregen uit ontwerpessies met de regio voor mogelijke maatregelen. De lijst omvat alle maatregelen die in de besluitvorming kunnen worden meegenomen. Veel van de organisaties die voor deze informatiebijeenkomst zijn uitgenodigd hebben ook deelgenomen aan de ontwerpessies en de druk bezochte inloopavonden voor achterbannen van de deelnemers. Tevens is ingegaan op het vervolg van de regiodialoog en de mogelijke samenhang met maatregelen in de beide riviergebieden alsmede de strategische keuzes waarvoor de Stuurgroepen staan.

Persbeleid

Het persbeleid is in de verslagperiode geformuleerd en goedgekeurd. Het persbeleid omvat met name afspraken tussen de verschillende betrokken instanties om ervoor te zorgen dat er sprake is van een gecoördineerde benadering van de pers. Op dit moment zijn de projectbureaus bezig de beleidslijnen om te zetten in praktische werkafspraken. Het opzetten van persbestanden, duidelijke rolverdeling, uniformiteit binnen de projectbureaus en het afstemmen van persmomenten staan centraal.

Internet/Extranet

Internet en extranet zijn beide operationeel. Tijdens een informele sessie van de projectbureaus zijn beide producten geïntroduceerd en toegelicht. Voor het extranet vinden op dit moment sessies plaats voor de eigen medewerkers. Voor Internet wordt een aantal activiteiten opgestart om het medium breder te communiceren onder de doelgroepen.

Belevingswaarden onderzoek en communicatie effectmeting

De belevingswaarde van boven- en benedenrivierengebied (vgl. 1ste Voortgangsrapportage 'Ruimte voor de Rivier' §3.2) zijn beide onderzocht en zullen dit najaar worden gepubliceerd. De resultaten geven inzicht in de diversiteit van waarden die aan de rivier en het rivierengebied gehecht worden. Uit het onderzoek blijkt dat de mensen rust en stilte de belangrijkste belevingswaarden vinden. Op enige afstand volgen "weids uitzicht" en "recreatiemogelijkheden". Verder blijkt onder andere dat de rivierdynamiek veel invloed heeft op de ruimtelijke kwaliteit. Het onderzoek helpt het proces van ontwerpen en selectie van maatregelen. Tevens geeft het richting aan de effectenstudies.

3.3. Inhoudelijke voortgang

Opgeleverde producten in verslagperiode

- Communicatie-effectrapportage (3.2)
- Groslijst van maatregelen (3.2)
- Nulmeting communicatie 'Ruimte voor de Rivier' (3.2)
- 1ste versie Blokkendoos (3.3.1)
- Bevindingen van de strategieën (3.3.1)
- Notitie koersen MER-alternatieven (3.3.1)
- Rapportage Referentie Alternatief Dijkversterking (3.3.2)
- Nationaal ruimtelijk kader (3.3.3)
- Beoordelingskader Ruimte voor de Rivier (3.3.4)

3.3.1. Planologische Kernbeslissing / Milieu Effect Rapportage

De 'Richtlijnen voor het MER' zijn gepubliceerd en samen met de 'Reactie op de Inspraak op de Startnotitie' naar de insprekers verzonden, waarvan enkelen zijn uitgenodigd actief deel te nemen aan het ontwerp- en onderzoeksproces in de regio.

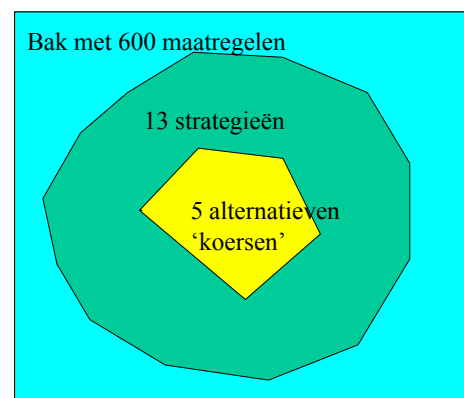
Voordat een keuze kan worden gemaakt van in aanmerking komende maatregelen voor de PKB, zijn alle mogelijke maatregelen in kaart gebracht en beschreven. Zo'n 600 maatregelen zijn in de verslagperiode bijeengebracht in de groslijst van maatregelen, waaruit vervolgens verschillende maatregelpakketten (alternatieven) kunnen worden samengesteld.

Omdat het aantal maatregelen en daarmee het aantal mogelijke varianten zo groot is, wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde 'Blokkendoos', waarvan in de verslagperiode een eerste versie is opgeleverd. De Blokkendoos is een softwaretoepassing waarmee snel en inzichtelijk antwoord gegeven kan worden op de vraag hoe effectief combinaties van maatregelen de waterstand in de rivier verlagen. Tegelijkertijd worden met de Blokkendoos de belangrijkste overige effecten van die maatregelen in beeld gebracht.

Omdat het aantal varianten waarmee de veiligheidsdoelstelling kan worden ingevuld, ontzettend groot is, is mede op advies van de commissie MER gekozen voor een proces van trechtering.

Proces van trechtering

Allereerst is met behulp van de blokkendoos een dertiental mogelijke strategieën ontwikkeld, van waaruit gekomen kan worden tot een concrete toedeling. Deze strategieën vormen als het ware de eerste begrenzing van het speelveld waarbinnen de voorkeursvariant zich zal ontwikkelen. De strategieën zijn in het voorjaar van 2003 uitgewerkt in maatregelpakketten welke middels expert judgement (landelijk en regionaal) globaal maar breed zijn beoordeeld op hun effecten.

Op basis van de strategieën is een nota van bevindingen opgesteld (zie ook productenlijst). De belangrijkste bevindingen zijn:

- Strategieën die leiden tot veel overbodige grond zijn zeer kostenintensief.
- Een aantal lopende projecten vergt een aanzienlijk deel van het beschikbare budget, maar lost relatief weinig op van de problematiek²
- Ontwikkelingsgerichte strategieën scoren relatief het best op de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.
- Grootschalige dijkverleggingen bieden in aanzienlijk mindere mate kansen voor de ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.
- Naast retentie brengen de buitendijkse strategieën de minste kosten met zich mee. Het volgen van een ontwikkelingsgerichte strategie is daarbij doorgaans duurder dan de behoudsgerichte varianten; dat geldt met name voor de buitendijkse strategieën, waar de ontwikkeling vooral gezocht wordt in uiterwaardplannen met veel graafwerkzaamheden.

De bevindingen zijn verwerkt in de koersen. Uitgangspunt hierbij is dat de alternatieven voldoen aan de wettelijke veiligheidseisen. Daarnaast worden de alternatieven getoetst met een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). De MKBA moet vanuit een breed welvaartspectief een beeld scheppen van de kosten en baten van de alternatieven en deze zo mogelijk voorzien van een financiële waardering. De strategieën en de koersen zijn weergegeven in bijlage 2.

Naast de bovengenoemde koersen worden de volgende alternatieven ontwikkeld:

- Dijkversterking: dit is het referentie-alternatief voor de MKBA
- Het zgn. 0-alternatief: dit alternatief is nodig voor de MER
- Het meest milieuvriendelijke alternatief: nodig voor de MER

Overigens moet tenminste een variant passen binnen het beschikbare budget.

3.3.2. *Referentie Alternatief Dijkversterking (RAD)*

Het eindrapport in het kader van het RAD is gereed. Het bevat de ontwerpen voor de dijkversterkingen die nodig zijn voor de veiligheid bij 16.000 m³/s bij Lobith. De kosten die voor de uitvoering van de ontwerpen nodig zijn, zijn bepaald, evenals een globale analyse van de te verwachten milieueffecten. Dit alternatief zal als referentie worden meegenomen in de m.e.r. en tezamen met de andere referentie 'Niets doen' en de verschillende (verplichte en gekozen) alternatieven in het MER worden opgenomen. De resultaten uit het rapport zullen worden getoetst door middel van een audit.

Er zal tevens een aanvullende opdracht worden verstrekt voor de opstelling van een dijkversterkingsalternatief voor de 18.000 m³/s variant, zij het (aanzienlijk) globaler dan de 16.000 m³/s variant.

3.3.3. *Langetermijnvisie en ruimtelijke kwaliteit*

De Langetermijnvisie heeft de volgende functies (vgl. 1^e Voortgangsrapportage):

² Alleen de effectieve lopende projecten zullen uit het Ruimte voor de rivier budget worden gefinancierd.

- inzicht bieden in de gewenste ontwikkeling van het riviereengebied op lange termijn;
- toetsingskader voor het maatregelenpakket voor de korte termijn;
- richting geven aan mogelijk toekomstige gebiedsreserveringen t.b.v. maatregelen op de langere termijn.

Om tot een langetermijnvisie te komen zijn drie toekomstbeelden voor het riviereengebied ontwikkeld. De landelijke stuurgroep (SRVR) geeft er de voorkeur aan de richting voor de lange termijn te baseren op een combinatie van twee van deze toekomstbeelden, te weten “Kralen aan het snoer” en “Het verbrede rivierlint”.

1. Kralen aan het snoer

Accent op koppeling veiligheidsopgave aan stedelijke ontwikkeling (dominante maatregelen: retentie en bypasses). Vooral kansen voor geconcentreerde ontwikkeling rond de steden in combinatie met natuur en recreatie. Kansen alleen te benutten bij keuze voor functieverandering in de gebieden voor retentie en blauwe bypasses.

2. Oude en nieuwe rivierlopen

Accent op ruimtelijke ontwikkeling van nieuwe structuren d.m.v. terugvinden van ruimte in de huidige komgebieden en rivierdalen (dominante maatregelen: groene rivieren). Kansen voor grootschalige nieuwe functies parallel aan de rivier. Twee varianten: langs de IJssel (m.n. groene rivieren die bijdrage leveren aan verbinding met hogere gronden) en langs de Waal (groene rivieren verbinden door (gedeeltelijke) natuurinrichting de belangrijke natuurkerngebieden met elkaar). Ook mogelijk huidig landgebruik (grondgebonden landbouw) te handhaven.

3. Het verbrede rivierlint

Accent op zuinig ruimtegebruik door optimale benutting van huidige buitendijkse ruimte en zoeken naar nieuwe ruimte vlak langs de rivier (dominante maatregelen: uiterwaardvergraving en dijkverlegging). In gehele gebied kansen voor nieuwe functies, m.n. natuurontwikkeling langs de Waal op plaatsen waar landbouw niet meer mogelijk is.

Daardoor wordt het mogelijk te komen tot een selectie van potentiële maatregelen voor de lange termijn waardoor inperking van de zoekgebieden voor langetermijnmaatregelen mogelijk wordt ten behoeve van mogelijk toekomstige gebiedsreserveringen. De Stuurgroep vindt het belangrijk dat rekening gehouden moet worden met behoud van de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie (LNC-waarden). Bovendien zijn in 2015 de grenzen van de afvoermogelijkheden van Nederrijn/Lek bereikt en zal de afvoerverdeling over de riviertakken na 2015 bij hoge afvoer moeten worden gewijzigd. Het (extra) deel dat niet over Nederrijn/Lek kan worden afgevoerd kan evenredig over Waal en IJssel worden verdeeld. De Stuurgroep gaat er ten slotte van uit dat op lange termijn niet te ontkomen is aan het inzetten van tenminste één retentiegebied.

Met het nationaal ruimtelijk kader (vgl. 1e Voortgangsrapportage) is de basis voor een visie op de ruimtelijke kwaliteit van het riviereengebied in het licht van de veiligheidsopgave gelegd. Op basis van de Vijfde nota over de Ruimtelijke Ordening zijn in het nationaal ruimtelijk kader vier kernopgaven geformuleerd, waarbij ook de inzichten uit de Spankrachtstudie zijn verwerkt. Het betreft handhaving van het

beschermingsniveau, behoud van de karakteristieke eigenschappen van het riviergebied, vergroten van de diversiteit tussen de riviertakken en benutten van de dynamische rivierkundige processen. Deze kernopgaven zijn vervolgens voor vier deelgebieden uitgewerkt in kernopgaven per deelgebied. Dit nationaal kader wordt nog nader uitgewerkt in een regionaal ruimtelijk kader. Hierbij wordt gebruik gemaakt van in de regio's boven- en benedenrivieren, vervaardigde regionale ruimtelijke beelden. Deze beelden zijn voor een groot deel gebaseerd op de resultaten van de in de regio gehouden ontwerpessies voor potentiële maatregelen. In de komende periode kan de communicatie over het concept regionaal ruimtelijk kader starten. Hierbij is afgesproken dat de provincies een actieve rol zullen spelen.

3.3.4. Beoordelingskader

De alternatieven voor de PKB zullen in het kader van de MER worden beoordeeld. Een kader voor deze beoordeling is opgesteld. Het betreft een voorlopige opzet waarmee de effectenstudies voorbereid kunnen worden. Ter completering zullen de relaties met het nationaal ruimtelijk kader en regionaal ruimtelijke kader worden uitgewerkt, en zal worden getoetst aan de visie voor de lange termijn. Tevens zal het beoordelingskader operationeel worden gemaakt voor het keuzeprocess.

3.3.5. Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA)

De MKBA-studie valt in twee delen uiteen. Het eerste deel bevat een globale analyse van de optimale veiligheidsniveaus per dijkkring. Deze analyse is met name gericht op monetaire eenheden en wordt vooruitlopend op de PKB voor de planstudie 'Ruimte voor de Rivier' uitgevoerd. De informatie die nodig is voor het veiligheidsonderzoek van het CPB is grotendeels verzameld. De berekeningen van de optimale veiligheidsniveaus per dijkkring vragen om een modelmatige benadering welke momenteel wordt uitgewerkt.

In het tweede deel van de MKBA is aan de orde de kosteneffectiviteitanalyse van de door de projectorganisatie aan te reiken alternatieven (voor realisatie van de korte termijn doelstellingen). Hierbij worden beide doelstellingen, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit, naast elkaar gewogen.

Een door de Staatssecretaris ingestelde deskundigencommissie (vgl. VGR 1) heeft inmiddels haar werkzaamheden gestart.

4. Projectbeheersing

4.1. Afbakening rapportage

In dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over de voortgang van de PKB 'Ruimte voor de Rivier'. Daarnaast wordt ook gerapporteerd over de voortgang van de lopende projecten (planstudies) die gefinancierd worden uit het door het ministerie van Verkeer en Waterstaat beheerde veiligheidsbudget. Over de andere lopende projecten, die uit andere budgetten gefinancierd worden, wordt u separaat geïnformeerd.

4.2. Scope

De projectscope 'Ruimte voor de Rivier' versie 1.0 van april 2002 is het vertrekpunt voor de scope 'Ruimte voor de Rivier'. Deze is in het 3^e kwartaal 2002 vastgesteld. In de verslagperiode hebben zich geen scopemutaties voorgedaan.

Scope mutaties tot en met 1 ^{ste} VGR	Datum
-- geen --	
Scopemutaties 2 ^{de} VGR	Datum
-- geen --	

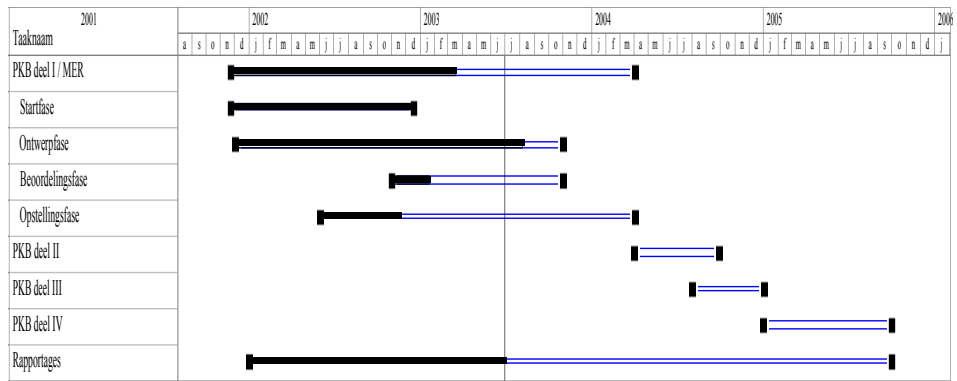
Tabel 1: Scopemutaties

4.3. Planning PKB

Op een aantal onderdelen van het project is vertraging opgetreden. Hierdoor zal de eerder afgegeven planning verschuiven. De vertraging is veroorzaakt doordat het verzamelen van de benodigde basisinformatie om te komen van 600 maatregelen tot 5 MER alternatieven een aanzienlijk intensievere actie bleek dan oorspronkelijk gedacht.

De opleverdatum uit de planning zal conform de PPI-systematiek het komende halfjaar worden onderworpen aan een risicoanalyse. Op basis hiervan kan een herijking van de planning plaatsvinden.

Een belangrijk risico voor de planning is vertraging als gevolg van bestuurlijk politieke wensen en besluitvorming. Zo dient momenteel een beslissing te worden genomen omtrent het al dan niet gedetailleerder uitwerken van een aantal binnendijkse maatregelen in het korte termijn pakket voor het bovenrivierengebied. Het meer in detail uitwerken van deze maatregelen kan tot vertraging leiden in het opleveren van de PKB deel I.

Figuur 2: Planning planfase PKB 'Ruimte voor de Rivier'

4.4. Financiën

Projectbudget

In 2001 is voor het project 'Ruimte voor de Rivier' in de Rijksbegroting bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat een budget gereserveerd voor het behalen van de veiligheidsdoelstelling van € 1,9 miljard. Het gereserveerde budget is op prijspeil 2003 gebracht en bedraagt nu, na verwerking van de mutaties genoemd in de 1^e VGR, voor het totale project € 1,923 miljard.

Inmiddels is uit het beschikbare projectbudget budget gereserveerd voor een aantal lopende projecten (planstudies bijlage 1). Dit wordt in tabel 2 toegelicht.

In de Basisrapportage is voorts aangegeven dat LNV voor natuurontwikkeling in het rivierengebied € 200 mln. ter beschikking heeft, maar dat nog nader bekeken moest worden hoe dit ingevuld zou worden. Met het lopende NURG-programma wordt een bijdrage geleverd aan zowel de veiligheidsdoelstelling als aan de doelstelling ruimtelijke kwaliteit, met in dit geval natuurontwikkeling als bijzonder aandachtspunt.

Bedragen in miljoen EUR, inclusief BTW						
	Basisrapportage (pp2002)	Wijzigingen (prijspeil 2002)		Totaal (pp 2002)	Prijsindex nvt	Totaal (pp 2003)
		Vorige perioden	Deze periode			
PKB tot en met PKB deel IV	38,60			38,60	0,90	39,50
Planstudie lopende projecten		16,80		16,80	0,50	17,30
Realisatie (PKB + lopende projecten)	1.948,40	133,8-		1.814,60	51,40	1.866,00
Totaal projectbudget (incl. BTW)	1.987,00	117,00-	-	1.870,00	52,80	1.923,00

Tabel 2: Projectbudget planfase, gebaseerd op de ontwerpbegroting 2004-2008.

In de verslagperiode hebben zich, met uitzondering van de prijspeil aanpassing, geen verdere budgetmutaties voorgedaan.

Mutatie	Bedrag pp'02 (mln €)	Bedrag gecommuniceerd in Tweede Kamer	Bron: VGR-nr
PKB/TB	1.987	1.900 (1,9 mrd)	Basis
Geen scopewijzigingen			
Saldo scopewijzigingen	0		
Geen tegenvallers			
Saldo mee- en tegenvallers	-117		
Overheveling budget naar projecten in uitvoering	-117	117	1
Saldo technische mutaties			
Geen technische mutaties			
Totaal PKB / lopende projecten	1.870		

Tabel 3: Overzicht budgetmutaties

Tenslotte heeft het Ministerie van VROM in het jaar 2003 € 0,1 mln. beschikbaar gesteld voor met name de operationalisering van de ruimtelijke kwaliteit. Per jaar zal het Ministerie van VROM haar bijdrage bezien.

Uitgaven en verplichtingen

Voor de planfase is een projectbudget gereserveerd van € 39,5 miljoen (prijspeil 2003). In Tabel 4 zijn de uitgaven voor de planfase Ruimte voor de Rivier in de verslagperiode opgenomen. Daarnaast zijn in de verslagperiode uitgaven gedaan in het kader van de planstudie lopende projecten. Ook deze staan vermeld in tabel 4.

(€ mln. Incl BTW)	Voorgaande VGR	2de VGR	Totaal
PKB t/m deel IV	5,466	1,416	6,882
Lopende planstudieprojecten		1,226	1,226
Totaal	5,466	2,642	8,108

Tabel 4: Uitgaven

In tabel 5 zijn de aangegane verplichtingen voor de planfase PKB Ruimte voor de Rivier en de planstudie lopende projecten in de verslagperiode opgenomen. Deze worden vanaf het jaar 2003 uit het budget van Ruimte voor de Rivier gefinancierd.

(€ mln. Incl BTW)	Voorgaande VGR	2de VGR	Totaal
PKB t/m deel IV	8,615	7,485	16,100
Lopende planstudieprojecten		2,984	2,984
Totaal	8,615	10,469	19,084

Tabel 5: Aangegane verplichtingen

In tabel 6 is het kasritme voor de planfase en de realisatiefase Ruimte voor de Rivier opgenomen. Het genoemde kasritme 2002 betreft de realisatie. De concept begroting 2004 ligt ten grondslag aan deze cijfers. Vanaf de begroting 2004 wordt het project Ruimte voor de Rivier opgenomen op een apart artikelonderdeel van het Infrastructuurfonds, namelijk 02.01.05.

(€ mln. incl BTW)	T/m 2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ev	Totaal
IF 02.01.05								
t/m PKB deel IV en lopende projecten planfase	5	21	12	13	2	4		57
Realisatiefase (PKB + lopende projecten)	-	-	-	-	15	27	1824	1866
IF 02.01.05	5	21	12	13	17	31	1824	1923

Tabel 6: Kasritme

Haalbaarheid veiligheidsdoelstelling

Voor wat betreft de haalbaarheid van de veiligheidsdoelstelling binnen het beschikbare budget is in de verslagperiode nog geen duidelijkheid verkregen. De omvang van de benodigde maatregelpakketten is nog onzeker tot het moment waarop alternatieven zijn samengesteld uit de strategieën (vgl. 3.3). De projectorganisatie is overigens opgedragen ten minste één alternatief uit te werken die past binnen het beschikbare budget. Bovendien zullen, als de alternatieven zich duidelijk gaan aftekenen, deze vergezeld gaan worden van een kwantitatieve

risicoanalyse, zodat de omvang van de risico's betrokken kan worden bij de besluitvorming.

Begroting 2004

Vanaf de begroting 2004 wordt één begrotingsartikelonderdeel Ruimte voor de Rivier gehanteerd om het integrale financiële beeld te bewaken.

4.5. Risicomanagement

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste risico's weergegeven, waarbij overigens wordt aangetekend dat naar de status hiervan thans een audit gaande is (zie ook hoofdstuk 4.6.). Volstaan wordt thans- daar waar dat kan - met een kwalitatieve inschatting van de gevolgen in tijd en geld.

Risico	Gevolgen in tijd	Gevolgen in geld	Risicobeheersing
1. De mate van realisatie van de doelstelling ruimtelijke kwaliteit – en daarmee het draagvlak van het project - is mede afhankelijk van eventuele extra middelen	Geen	Vooralsnog geen	Bij het ontwerpen van maatregelen is uitgegaan van een goede inpassing ervan in de omgeving en worden kansen om extra kwaliteit te realiseren meegenomen. Bij de beoordeling van alternatieve maatregelenpakketten en de finale besluitvorming daarover, worden de effecten op de ruimtelijke kwaliteit afgewogen tegen het budget dat men daarvoor beschikbaar wenst te stellen.
2. Onduidelijkheid t.a.v. de doelstellingen, m.n. ruimtelijke kwaliteit.	Pm	Vooralsnog geen	In het project is verder gewerkt aan de operationalisering van het begrip Ruimtelijke Kwaliteit. Door het expliciet aanduiden van de wenselijke ontwikkelingen in deze, ontstaat de mogelijkheid om keuzes tussen alternatieve maatregelenpakketten hierop te toetsen. Het Nationaal

Risico	Gevolgen in tijd	Gevolgen in geld	Risicobeheersing
			Ruimtelijk Kader met de visualisatie in een viertal mogelijke toekomstbeelden, en ook het Regionaal Ruimtelijk Kader brengen in beeld hoe Ruimtelijk Kwaliteit een plek kan krijgen in de uiteindelijke keuze.
3. Geen overeenstemming over alternatieven/maatregelenpakketten.	Vertraagde besluitvorming.	Mogelijk extra instandhoudingskosten projectorganisatie.	Door de kaders aan te duiden waarbinnen het uiteindelijke plan zich zal moeten bevinden en door de discussie hierover met de verschillende partners in het project te voeren, wordt het risico verkleind dat t.z.t. grote verschillen in benadering optreden.
4. De complexiteit van de besluitvorming is groot vanwege de verschillende bestuurslagen en de vele sectoren / beleidsterreinen die bij de besluitvorming betrokken zijn.	Onderschatting van deze complexiteit kan tot vertragingen leiden in het ontwikkelen van de maatregelenpakketten (alternatieven MER) en de langetermijnvisie	Mogelijk extra instandhoudingskosten projectorganisatie.	De fase van besluitvorming wordt beperkt gehouden door een goede planning van de totstandkoming van producten, alsmede van de stappen die in de besluitvorming genomen moeten worden.
5. Onduidelijkheid over de gewenste en noodzakelijke concreetheid c.q. detailniveau van het pkb-besluit.	Geen gevolgen op traject tot en met de PKB.	Pm	In de scope is het detailniveau voor de PKB vastgelegd en deze staat vast. Dit kan wel betekenen dat in het traject <i>na</i> de PKB meer inspanningen moeten worden verricht voordat de maatregelen kunnen worden uitgevoerd. Dit extra beslag op het natraject zal t.z.t.

Risico	Gevolgen in tijd	Gevolgen in geld	Risicobeheersing
			worden aangeduid.
6. Besluitvorming over het al dan niet meenemen van binnendijkse maatregelen in het korte termijn pakket voor het bovenrivierengebied.	Het alsnog meenemen van deze maatregelen kan tot vertraging leiden in het opleveren van de PKB deel I.	Mogelijk extra instandhoudingskosten projectorganisatie.	In het overleg met de regio zullen de binnendijkse maatregelen eerder worden besproken. Kaders zijn tijd (is het realiseerbaar voor 2015) en geld (past e.e.a. binnen beschikbaar budget). Indien kaders overschreden dreigen te worden valt maatregel af of vindt (politieke) heroverweging plaats.
7. Juistheid en volledigheid basisinformatie.	Kunnen groot zijn.	Kunnen groot zijn.	Om meer zekerheid te verkrijgen omtrent de juistheid en volledigheid van de basisinformatie, worden audits uitgevoerd.

Tabel 7: Hoofdrisico's 'Ruimte voor de Rivier'

Audit tijd, geld en scope

Begin 2002 heeft het projectbureau RISMAN een aantal risico's onderkend die een relatie hebben met de volgende aspecten:

- Doelen en uitgangspunten PKB;
- Het plan- en besluitvormingsproces;
- De projectorganisatie.

In de zomer van 2003 heeft het projectbureau RISMAN opdracht gekregen om het eerder uitgevoerde onderzoek te updaten en de reikwijdte van het onderzoek uit te breiden met de factor geld en de scope expliciet toe te voegen (naast "de kwaliteit"). De systematiek m.b.t. Project Planningen Infrastructuur zal t.a.v. de factor tijd

leidend zijn. Tevens is gevraagd de inventarisatie van risico's te kwantificeren in termen van tijd en geld alsmede een advies te leveren over potentieel te treffen beheersingsmaatregelen.

4.6. Beheersmaatregelen

Projectbeheersing

In een betrekkelijk korte looptijd wordt door de projectorganisatie Ruimte voor de Rivier gewerkt aan de totstandkoming van de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier. PKB deel 1 dient gereed te zijn in de zomer van 2004. Aansluitend daarop worden de delen 2 t/m 4 opgeleverd (2005) waarna voor deelprojecten en maatregelen inrichtings-Milieu Effect Rapportages zullen worden opgesteld en opgeleverd. Indien e.e.a. wordt goedgekeurd zal de uitvoering verder kunnen worden voorbereid (vergunningen) en mogelijk starten in 2006. Dit planstudieproces staat bloot aan allerlei bedreigingen (risico's) die negatief kunnen uitwerken op de scope (de omvang van de uit te voeren werkzaamheden), de planning en de kosten en dient derhalve beheerst te worden.

Door middel van project- en risicobeheersing en in samenwerking met alle betrokken partijen, tracht de projectorganisatie dit wordingsproces te beheersen. Leidend hierbij is het regime van de Procedure Grote Projecten en de visie dat de projectbeheersing in de planstudiefase bepalend is voor de effectiviteit van projectbeheersing in de uitvoeringsfase. Recente leerervaringen rond grote projecten – zie ook een brief van 8 augustus 2003 (kenmerk HKW/UP 2003/4919) – zullen hierbij nadrukkelijk worden meegenomen.

Een andere opmerking die vooraf gemaakt dient te worden heeft betrekking op de elementen van de PKB deel 1. Daar waar in het verleden volstaan kon worden met het afgeven van een raming van de kosten, daar zal – conform de Procedure Grote Projecten - het project Ruimte voor de Rivier ook kwalitatief en kwantitatief inzicht geven in de noodzakelijk geachte post onvoorzien alsmede het risicoprofiel dat vanaf de start van de uitvoering aanwezig zal zijn.

Audit Blokkendoos

De Blokkendoos neemt in het wordingsproces van PKB deel 1 voor wat betreft de effecten en kosten van maatregelen (en dus op de rendementen van maatregelen) een centrale plaats in. Uitkomsten zijn derhalve te beschouwen als kostenramingen en in die zin vervult de Blokkendoos in het kader van projectbeheersing een zeer prominente plek. De juistheid hiervan dient reproduceerbaar te zijn en onomstotelijk vast te staan hetgeen impliceert dat niet alleen naar het automatiseringshulpmiddel (ICT) in enge zin gekeken dient te worden, doch ook naar de invoer. Om deze reden is in augustus 2003 aan een externe partij opdracht verstrekt een onafhankelijk, onpartijdig, deskundig en deugdelijk oordeel te leveren over de juistheid van de uitkomsten van het ICT hulpmiddel "De Blokkendoos".

Beheersmodel Grote Projecten

Uitgaande van het Plan van Aanpak Ruimte voor de Rivier en het Masterplan, waarin o.a. is aangegeven wat er door wie gedaan gaat worden en wanneer dat plaatsvindt

ter realisatie van de projectdoelstellingen, en van de spelregels rond grote projecten (Procedureregeling Grote Projecten en het VenW Beheersmodel Grote Projecten), is in de verslagperiode verder gewerkt aan (de vormgeving en implementatie van) het Beheersmodel Ruimte voor de Rivier. Dit is zowel een verbijzondering als een concretisering van terzake geldende inhoudelijke- als procedurele kaders vanuit de optiek van project- en risicobeheersing. Als onderdeel daarvan zal komende verslagperiode de prioriteit komen te liggen op de beschrijving van het auditinstrument zoals dat wordt toegepast binnen de projectorganisatie en de vaststelling van de auditplanning voor de komende perioden.

4.7. Kwaliteitsborging

De projectorganisatie Ruimte voor de Rivier betreft o.a. via de werkgroep Kennismanagement Grote Projecten de nodige kennis en ervaring inzake planstudie, organisatie en kwaliteitsbeheersing elders. Met name de ervaringen van het project Maaswerken zijn cruciaal op een groot aantal inhoudelijke aspecten die van belang zijn bij de invulling van de planstudie. Dit speelt onder andere op het terrein van grondwerken, delfstoffen, hydraulische effecten, Actief Bodembeheer en calculaties. In de verslagperiode zijn de contacten met de projectdirectie Maaswerken verder geïntensiveerd.

Met de projectdirectie HSL/Z heeft overleg plaatsgehad om te leren van de wijze waarop HSL/Z is omgegaan met het verzamelen, ordenen en vastleggen van gekwalificeerde en gekwantificeerde risico's.

Het betrekken van deze expertise zal naar verwachting voordelen hebben op het voorbereiden van de uitvoering en de daaraan gekoppelde procedurele -, technische- en beheersmatige aspecten.

Bijlagen

Bijlage 1: Lopende Projecten

Projectnaam	Omschrijving project	Omschrijving stand van zaken	Verwachte lokale bijdrage aan watersstandsdeling	Bijdrage aan natuur in ha	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Planstudie										
Dijkverlegging Veur-Lent	1) Dijkteruglegging van max. 350 m over een afstand van ca. 1,5 km 2) herinrichting vergrote uiterwaard (circa 50 ha) met nevengeul (bodem op +2,0 m, 250 m breed en ca. 3 km lang.	22 april 2002 overeenkomst gesloten tussen V&W, Nijmegen, Waterschap rivierenland, Ministerie van VROM, KAN; verwacht wordt dat in 2004 een variant kan worden gekozen en het projectbesluit kan worden genomen waarna de voorbereiding van de realisatie kan starten (vergunningen etc.)	45 cm	50 ha						
Hondsbroekse Pleij	Dijkverlegging (150-250 m over 1,8 km); aanleg hoogwatergeul van ca 1,8 km en max 200 m breed	Projectbesluit inmiddels genomen	50 cm	50 ha						
Bato's erf	Afgraving en inrichting van hoogwatervrij terrein in de uiterwaarden	Gronden zijn reeds door DLG gekocht en opstallen gesloopt.	2,5 cm	9 ha						
Lexkesveer	vervanging dam door brug; uiterwaardverlaging; kadeverlaging; inrichting natuur	Planstudie is tot en met het projectbesluit gereed;	11 cm	380 ha						
Toegangsdam stuw Amerongen	Afgraven toegangsdam en vervangen door een brug en de aanleg van een geul onder de burg		2,5 cm	nvt						
Zuiderklip	Inrichten van gebied dat was bedoeld als 4e spaarbekken in de Biesbosch voor natuur en verlaging hoogwaterstanden	Project is gereed voor het nemen van het projectbesluit;	4 cm	400 ha						
Rosande polder	Uiterwaardverlaging (100 ha gemiddeld 1,5 m verlaagd); aanleg nevengeul; verondieping zandwinput		4,3 cm	200 ha						
Aansluiting Sliedrechtse Besbosch	planstudie en sanering. Rvdr lift mee met natuurontwikkeling. Het NURG deel wordt budgetneutraal uitgevoerd	financiering fase 1 is rond, fase 2 moet starten. Beoogd effect is resultaat alle fasen.	0,5-2,5	293						
Batenburg	Project langs bedijkte Maas	Project komt in 2003 gereed voor nemen projectbesluit	4 cm	100 ha						

Legenda:

- planstudie tot en met projectbesluit
- vanaf projectbesluit tot en net gereedkomen project

Bijlage 2: Overzicht strategieën en koersen

A. Geformuleerde strategieën

1. Buitendijks

- a behoudsgericht, waarbij functie landbouw en LNC waarden worden ontzien;
 - i) met graven in uiterwaarden
 - ii) 'zonder graven in uiterwaarden
- b ontwikkelingsgericht waarbij in ruime mate kansen worden benut voor de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit en natuur
- c kostenminimale variant
- d Kan het iets goedkoper, door met name ook kleinschalige dijkverleggingen toe te staan

2. Beperkt buitendijks

- a gericht op behoud, waarbij functie landbouw en LNC waarden worden ontzien;
 - i) met graven
 - ii) zonder graven
- b ontwikkelingsgericht waarbij in ruime mate kansen worden benut voor de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit en natuur
- c kostenminimale variant

3. Binnendijks

- a gericht op behoud, waarbij functie landbouw en LNC waarden worden ontzien;
- b ontwikkelingsgericht waarbij in ruime mate kansen worden benut voor de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit en natuur
- c kostenminimale variant

4. Retentie

B. Geformuleerde koersen

- 1. Koersen op beschikbaar budget
- 2. Koersen op uiterwaardverruiming
- 3. Koersen op het opheffen van obstakels
- 4. Koersen op kralen aan het snoer (Nu of nooit)
- 5. Koersen meerdere toekomstbeelden (Altijd goed)